

Måndagen den 24 Januari 1870.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades sju protokollsutdrag för den 22 dennes eftermiddagen och protokollet för den 19 dennes.

Upplästes ett läkarebetyg af följande lydelse:

Att Kammarherren och Kommendören Herr C. Trolle för närvarande är behäftad med lung- och strupkatarr samt, att han på grund af densamma är tillsvidare förhindrad att inställa sig vid nu pågående riksmöte, varder ej allenast på aflagd embetsed intygadt, utan ock med denna min edliga förpligtelse: så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ bekräftadt. Klågerup den 18 Januari 1870.

L. C. Fick.

Bat.-läkare vid Kongl. Skånska
Husar-regementet.

Grefve Posse: Jag får vördsamt anhålla om tre veckors ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 1 Februari.

Till denna anhållan lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt bifall.

Friherre Cederström afgaf en motion N:o 1, om beviljande af ett anslag å 340,000 R:dr för Baggens-Stäkets upprensning.

Begärdes på bordet.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 20 dennes bordlagda nådiga Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof.

Grefve Hamilton, Henning: "Kongl. Maj:ts nu föredragna nådiga Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof gifver, efter min uppfattning, anledning dels till tacksamt erkännande och dels till allvarliga betraktelser. Det förra kan, kommande från mig, vara likgiltigt för Regeringen, men för mig sjelf är det af vigt att uttala det, emedan jag tror att, om man, med i vissa delar skiljaktiga åsikter, likväl söker samma mål, man lättast vinner detta, om man börjar med att göra hvarandra rättvisa. Jag anser Regeringen förtjena ett tacksamt erkännande, derföre att, hvad inkomsterna beträffar, de äro beräknade med varsamhet; och särskildt värde sätter jag derpå, att Kongl. Maj:t, då han funnit en tillökning i inkomsterna behöfzig, också uttalat detta genom att yrka ökade skatter och ej tillgripit den vanliga utvägen att på papperet beräkna de extra ordinarie inkomsterna till högre belopp, för att derigenom fylla bristen, hvarigenom man väl för ögonblicket undviker ett obehag men ingalunda för framtiden bereder ökade tillgångar.

I afseende på utgifterna tror jag, att man i mer än ett hänseende har anledning till ett sådant tacksamt erkännande; för det första derföre att Regeringen i allmänhet ådagalagt en önskan att så mycket som möjligt inskränka utgifterna och ej föreslagit andra tillökningar än sådana, som hon ansett för ytterst nödvändiga; för det andra derföre att förslagsanslagen blifvit höjda till närmare öfverensstämmelse med deras verkliga utgående belopp, hvarigenom man undviker de ständiga missräkningar, som menligt inverka på följande statsregleringar; för det tredje genom det initiativ Regeringen tagit i afseende på arméens organisation, hvarom en önskan länge varit framställd och som på sednare tider blifvit alitmera högljudd, men som ej kan uppfyllas förr, än man blifvit enig om organisationen af den stam, som i sig skall upptaga beväringen; och slutligen är jag tacksam derföre, att Kongl. Maj:ts Proposition kastar en stråle af ljus i det kaos, som i statskalendern kallas Kongl. Förvaltningen af sjöärendena, men som med godt skäl skulle kunna kallas Kongl. Maj:ts flottas amortisementsfond.

Efter detta erkännande, måste jag, innan jag öfvergår till en granskning af sjelfva Propositionen, förutskicka en anmärkning och en beräkning. Kongl. Maj:ts Proposition är utan allt tvifvel uppställd med all nödig klarhet; men derigenom att de utgifter, hvilka böra och kunna betäckas med lån, äro sammanförda i en slutsumma med andra, som måste betäckas genom verkliga inkomster, och besparingarne från föregående är upptagas bland tillgångarne för ett följande, ser man i sjelfva verket ej klart, huru Statsverkets tillstånd för hvarje år gestaltar sig. Detta kan ej vinnas på annat sätt, än att man för ett visst år uppgör en statsreglering alldeles oberoende af den förflutna tiden, och i denna reglering ej upptager någon utgift, som bör betäckas genom lån. Med en sådan uppställning är det alldeles klart, att för hvarje år Statens inkomster måste betäckas af dess utgifter, eller ock skall det visa sig om ett verkligt deficit uppstår,

som måste betäckas genom ökad beskattning, och huru stor denna brist är.

Jag har försökt att, för sådant ändamål, göra upp en särskild statsreglering för år 1871 och dervid tagit utgiftstitlarne alldeles efter den Kongl. Propositionen, med uteslutande af hvad som med lån bör betäckas, såsom hvar och en lätt kan kontrollera. Det enda, som ej af hvar och en kan med tillgängliga handlingar kontrolleras, är det som angår Riksgälds-kontoret; men i detta hänseende vädjar jag till chefen för Finans-departementet, som af Fullmäktige i Riksgälds-kontoret erhållit fullständig redogörelse för Kontorets ställning.

Hvad beträffar Statsverkets ordinarie inkomster, som af Kongl. Maj:t beräknats till 15,330,000 Rdr, så finner jag ej anledning att deri göra någon ändring. Detsamma är förhållandet med tull- och post-samt stämpelpappersmedlen. Så långt äro mina beräkningar i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts. Hvad åter angår bränvinstillverkningsafgiften, måste en olikhet ega rum. Kongl. Maj:t har beräknat tillverkningen af bränvin till 12,500,000 kannor, och om man, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, höjer skatten från 70 till 80 öre, är det visserligen onödigt att beräkna tillverkningen någorlunda lågt, emedan just i sjelfva afgiftsförhöjningen ligger en anledning till minskad tillverkning.

Deremot tror jag, att om man bibehåller bränvinsskatten till 70 öre, man kan beräkna tillverkningen högre än hvad Kongl. Maj:t föreslagit; och jag stödjer denna min åsigt derpå att, om man, i stället för att, såsom Kongl. Maj:t, taga medium af tillverkningen för de tre sista åren, tager medium af de sju sista årens tillverkning, så uppgår detta till 13,852,000 kannor, och medium för de fem sista åren till 13,369,000 kannor. Jag kan därför icke finna det vara missledande, om jag, med skattens bibehållande oförändrad, beräknar tillverkningen till 13,000,000 kannor, i hvilket fall bränvinstillverkningsafgiften, efter 70 öre per kanna, uppgår till 9,100,000, och Statsverkets inkomster i sin helhet till 41,980,000 Riksdaler.

Statsverkets utgifter utgöra enligt Kongl. Maj:ts Proposition ordinarie 39,278,600 R:dr och de extra ordinarie 6,415,200, ifrån hvilka sednare böra afräknas 4,000,000 till jernvägsbyggnader föreslagne; samtliga utgifterna utgöra således 41,693,800 R:dr, hvadan återstår ett öfverskott af 286,200 R:dr.

Tyvärr är förhållandet ej lika gynnsamt beträffande Riksgälds-kontoret. Detta verks inkomster belöpa sig till 4,251,856 R:dr, men dess utgifter — deri ej inberäknade andra kapitalafbetalningar än å de fonderade länen — till 7,409,805 R:dr 37 öre, hvadan alltså uppstår en brist af 3,157,949 R:dr 37 öre. Detta utgör således det belopp, som skall fyllas genom ny beskattning, såvida Staten ej har några andra utvägar.

Om Kammaren finner besynnerligt, att denna siffra skiljer sig ifrån den Kongl. Propositionen, så beror detta ej på någon oriktighet i denna sednare, utan deraf att Kongl. Maj:t upptagit 2:ne ytterligare tillgångar, nemligen bankovinsten för 1869 med 1,500,000 R:dr samt reservationerna å Femte Hufvudtitelns anslag för exercis af

flottans bemanning 200,000 R:dr. Upptagas dessa 1,700,000 R:dr såsom tillgång, blifva beräkningarne i det närmaste lika.

Det synes häraf, att vi äro komna till den punkt, då Statsverkets utgifter ej kunna bestridas utan en ökad beskattning. Den nu föreslagna tillökningen är visserligen ej stor; men det betänkliga är, att utgifterna äro af Kongl. Maj:t föreslagna så lågt, att man ej kan hoppas, att de länge skola dervid stadna. Såsom exempel härpå ber jag att få anföra de extra anslagen på Fjerde Hufvudtiteln, som visserligen på sednare tider nedgått från 2,707,685 R:dr, som de utgjorde år 1868, till 1,149,400 R:dr för innevarande år, men nu endast blifvit beräknade till 889,600 R:dr; samt vidare att ej något blifvit begärdt för flottan, för hvars behof vi derföre vid en kommande riksdag måste emotse framställningar om betydliga extra statsanslag.

Då det ligger i sakens natur, att ett samhälle ej bör stå stilla, men å andra sidan ej kan gå framåt, utan att nya behof yppa sig och detta ej blott med afseende å sjelfva Statsverket, utan äfven för enskilda företag, hvilka Staten finner skäligt att befrämja, så återstå, då de vanliga statsinkomsterna befinnas otillräckliga, endast tvenne utvägar för statsmaskinens oafbrutna gång, nemligen antingen att öka beskattningen, eller ock att tillse, huruvida ej på samma gång som nya behof uppstått, äldre möjligen hafva upphört eller åtminstone kunna med ringare medel tillfredsställas. Ur denna synpunkt sedt, kan jag ej finna annat, än att denna statsreglering måste gifva anledning till allvarsamma betraktelser, och att man bör vara betänkt på vidtagandet af sådana inskränkningar i hittills varande statsutgifter, som folket med skäl kan fordra.

Den Kongl. Propositionen är uppgjord med stor sparsamhet, så att man ej derå kan afpruta mycket; åtminstone har jag, för min del, ej funnit några siffror, som för ögonblicket kunna gifva anledning till skäliga anmärkningar. Jag vill dock nu öfvergå till sjelfva Hufvudtitlarna och dervid dels påpeka några mindre besparingar, som för ögonblicket synas mig möjliga, dels antyda några utvägar till framtida besparingar, å hvilka jag anhåller få fasta Stats-Utskottets uppmärksamhet. Först därefter skall jag tillåta mig att yttra några ord om Statens inkomster.

Första Hufvudtiteln förbigår jag helt och hållet, såsom ej föranledande till någon anmärkning.

Andra Hufvudtiteln har ej heller hittills varit föremål för anmärkningar; men det är derföre ej alldeles bestämdt, att icke äfven der inskränkningar skulle kunna ske. Vi möta till en början här ett anslag så stort, att det upptager nära hälften af Hufvudtitelns slutsumma, nemligen förslagsanslaget till fångars vård och underhåll 1,300,000 R:dr och som likväl visat sig otillräckligt samt öfverskridits 1868 med 320,000 R:dr och år 1869 med ej mindre än 370,000 R:dr.

Det är klart att då kroppsstraffen ersattes med frihetsstraff, så måste ock kostnaden för fångarnes underhåll betydligt ökas. Jag tror visserligen ej, att vi hafva skäl att ångra denna förändring i lagstiftningen, tvärtom är den väl värd en uppoffring; men frågan kan ändock vara, om ej utgiften för densamma kan och bör begränsas.

Jag vågar ej härutinnan uttala ett bestämdt omdöme, men nog förefaller det mig, som om något fel förefunnes både i lagstiftningen och lagskipningen, som föranledde den ständiga tillökningen i fångarnes antal. Hvad först lagstiftningen angår, så synes mig, att de försvarslösa icke med giltiga skäl tynga på fångvården, åtminstone ej i den utsträckning som för närvarande. Det kan nemligen ej i och för sig anses såsom något brott, att man ej lyckats skaffa sig arbete och derigenom laga försvar. Hvar och en, som hålles i fängelse, är dock en tunga för Staten; och han blir det i ännu högre grad, om han, för att insättas i fängelset, skall forslas en längre väg, t. ex. från Norrland till Malmö.

Hvad åter angår lagskipningen, så är det naturligt, att med den frihet domaren eger att för hvarje särskildt brott bestämma straffmättet inom den ganska vidsträckta latitud, lagen medgifver, och innan någon allmän praxis hunnit utbilda sig, samma brott kommer att beläggas med än längre, än kortare strafftid, t. ex. än 2, än 3 års straffarbete. Hvarje gång ett längre straff ådömes, der ett mildare kunnat vara med rättvisan förenligt, får emellertid ej blott den brottslige lida derigenom, att han får ett för strängt straff, utan äfven Staten straffas för sin orättvisa genom den brottsliges underhåll i fängelse under den sålunda förlängda tiden.

Någonting bör göras för att utjemna detta, och jag anser det vara ett föremål, väl värdt Riksdagens uppmärksamhet. För min del tror jag, att de för mycket långa strafftiderna ej äro till något gagn. Den fänge, som ej förbättras genom 5 eller 6 års straffarbete, förbättras ej heller på tio år. Möjligen kan han snarare på de sednare åren komma att försämrans, om ej annorlunda så derigenom, att hans sinnen förslöas och att han förlorar den kärlek till friheten, som en gång för honom kunde blifva ett skydd mot frestelsen till nya brott. Jag vill derföre ej säga att ju ej brott kunna finnas så svåra, att en längre fängelsetid bör ådömas; men måhända kunde någon utväg finnas att förmedla detta utan att hålla den skyldige hela tiden i fängelse t. ex. att bestämma en kortare fängelsetid, med hvilken straffet skulle begynna och under de närmast följande åren hålla brottslingen under uppsigt samt, derest han då beginge något brott, låta honom undergå den öfriga fängelsetiden. Jag föreställer mig att härvid är något att göra från lagstiftningens sida, och jag har tagit mig friheten att fästa uppmärksamheten derpå, ej blott för att minska de gamla utgifterna, utan äfven ur rättvisans högre synpunkt.

I öfrigt har jag icke emot denna Hufvudtitel någon annan anmärkning att göra än vid ett mindre anslag på 10,000 R:dr till bestridande af erforderliga kostnader, för det fall Kongl. Maj:t skulle förordna, att under nästkommande år en eller flere af rikets Hofrätter skola arbeta på förstärkta divisioner. Jag vill ej bestrida, att ju Hofrätterna hafva mycket att göra. Att de mål, de hafva att handlägga, hafva ökats, kan man ganska väl se af deras arbetsberättelser; men jag tror att Hofrätternas ledamöter få göra som alla andra; arbeta mera, då det är mycket att göra och hvila sig, då det är mindre.

Vidare torde det vara möjligt, att en icke obetydlig besparing i tid skulle kunna vinnas genom ett förbättradt expeditionssätt. Det är

verkligen otroligt, huru mycken tid förspilles genom onödigt skrifveri, hvaraf ingen menniska har någon nytta. I det stora antal mål nemligen, der Underrättens utslag af Hofrätt fastställes, skulle det vara nog med en expedition på två rader; men icke destomindre upptager rubriken till Hofrättens utslag parternes vid Underrätten framställda påståenden och dess deröfver meddelade utslag och i en del brottmål stundom hela ransakningen. Detta allt medför mycket besvär, icke blott för expeditionshafvanden, utan äfven för ledamöterna, som, innan de underskrifva expeditionerna, skola kontrollera dessas riktighet. Utan att vilja säga, att anslaget nu är obehöfligt, tror jag dock, att man kan ställa så till, att det för framtiden kan undvikas.

I afseende på *Tredje Hufvudtiteln* har jag ej någon anmärkning att göra.

Det är väl möjligt, att den tid kan komma, då en indragning å ministerstaten kan ske; men jag hoppas att vi då i stället skola öka anslaget till vårt konsulatväsende, så att någon verklig besparing å denna Hufvudtitel ej är att emotse.

Att *Fjerde Hufvudtiteln* skall vara bekymmersam är naturligt. Anslagen till försvarsväsendet utgöra i alla länder föremål för bekymmersamma tvister mellan Regeringen och Representationen. Denna sednars förslag till indragningar förkastas vanligen af Regeringen, som visserligen alltid förklarar sig stå i vänskapligt förhållande till främmande makter, men detta oaktadt icke vill höra talas om någon minskning i anslagen för försvarsväsendet. Hvad oss sjelfva beträffar, så hoppas jag med visshet, att vi stå i vänskapligt förhållande till alla främmande makter. Så vidt jag erinrar mig, är det första gången vi sluppit höra denna utnötta fras i trontalet, hvartill dock, enligt mitt förmenande, anledningen ej kan vara någon annan, än att saken är så klar, att man ej ansett sig böra orda derom. Detta utgör dock icke anledning för mig att säga, att vi ej böra med allvar tänka på vårt försvar. Vi kunna emot vår egen vilja försättas i nödvändighet att behöfva värna vår sjelfständighet och det är vår pligt att under lugnet så bereda oss, att försvaret, om det behöfves, må vara kraftfullt. Häraf följer likväl icke, att vi få på arméen och flottan nedlägga mera än en tredjedel af Statens samtliga inkomster. Går man i detta hänseende för långt, kan det medföra de bedröfligaste följder, äfven om jag hoppas att man aldrig hos oss skall gå så långt, som en framstående statsman i ett annat land, hvilken helt eukelt satt i fråga att man aldeles skulle uraktlåta alla åtgärder för ett försvar, som i behöfvets stund icke kunde blifva verksamt utan kostnader, som under freden voro allt för tryckande.

Frågan är blott här på hvad väg besparingar må kunna vinnas. För min del tror jag ej, att någon väsentlig besparing kan göras på den i första rummet nödiga, stående arméen.

Denna är, efter min tanke, så billig, som den möjligen kan vara och blir den utan ökad kostnad väl organiserad, är det allt hvad vi kunna önska. Det förslag, som Chefen för Landtförsvars-departementet nu framlagt, synes mig innebära grunder för en förändring af våra stamtrupper, som, efter hvad jag trott mig finna, är särdeles ändamålsenlig, dels derföre att de indelta regementena och korpserna er-

hålla bättre begränsade områden, och dels emedan alla bataljoner skulle erhålla lika och sådan styrka, att den administrativa enheten kan blifva densamma som den taktiska. Öfvertygad att detta förslag i hufvudsaken förtjenar Representationens bifall, kan jag dock ej underlåta att i förbigående mot detsamma göra tvänne anmärkningar; den ena att jag befarar, att de lägre gradernas löner blifvit föreslagna alltför knappa, och den andra, att det skulde vara särdeles önskvärdt, om äfven i Blekinge finnes en indelt stamtrupp. Då vi måste med arméens införlifva beväringen, vore det en stor fördel, om stammen vore indelad, hvarigenom den mera kommer att sammanhänga med folket, som i allmänhet heldre anförtror beväringen åt en indelt än en värfvad stam. Med gardesregementena är förhållandet olika, emedan dessa ständigt äro i tienstgöring, erhålla en bättre öfning, stå under en strängare disciplin, i sednare tider utvecklat sig till en hög grad af skicklighet och jemväl utmärkt sig för ordentlighet i folkets lefnadssätt. Allt detta kan svårigen i samma grad fordras af en värfvad trupp i en aflägsen landsort, hvarföre icke heller en sådan, lika väl som gardet, egnar sig till stam för beväringen.

Skulle nu Kongl. Maj:ts förslag till en förändrad organisation af arméens stam vinna bifall, så föranledes redan deraf utan tvifvel en och annan ökad kostnad, och för lösandet af den uppgift, som föreligger oss, eller att med redan varande anslag åstadkomma ett kraftigare försvar än det vi för närvarande ega, finnes då ingen annan utväg än att angripa beväringssinrättningen i dess nuvarande skick. Frågan är blott i hvad mån detta kan ske.

Man har, vid försöket att beräkna vårt behof af försvarskrafter, utgått från ett antagande af storleken hos den styrka, som kan komma att anfälla oss. Jag anser likväl detta alldeles oriktigt, emedan detta är något, som icke låter sig beräknas. Med nutidens lätta kommunikationer, med närheten till den enda makt, som i framtiden med någon sannolikhet kan komma att anfälla oss, och med den lätthet som förefinnes att anfälla oss ej blott på ett utan på flera ställen, är det ej möjligt att säga med huru stor styrka en fiende en gång kan komma att hemsöka vårt land. Det lönar sålunda ej mödan att beräkna en möjligen blifvande fiendes styrka eller att, på grund deraf att vi kunna blifva anfallna af 200,000 man, säga att vi måste kunna ställa upp en försvarsstyrka af t. ex. 300,000 man.

Efter min tanke är det enda riktiga, att vi beräkna den styrka, vi förmå i fred väl underhålla, och öfva och så ordna vår värnpligtstag, att fredsstyrkan må vid inträffande krig erhålla nödig förstärkning och tillräckliga ersättningstrupper. I sistnämnda hänseende hade jag tillfälle att vid sednaste riksdag uttala min åsikt, och jag har sedan dess ej ändrat densamma.

Det anslag, hvarå jag tror att de relativt betydligaste besparingar kunna erhållas, är det för beväringens öfningar. Jag anser nemligen, att det är alldeles ändamålslost att hvarje år öfva 36,000 man ofullständigt, och att det för försvaret vore vida bättre, om ett mindre antal öfvades fullständigt, så att vid inträffande krig den sålunda öfvade delen af beväringen både kunde kraftigt bidra till försvaret och tjena som stam för den mindre öfvade delen. Huru detta ända-

mål skall vinnas, tillhör egentligen ej denna Kongl. Proposition och måste blifva föremål för ytterligare utredningar. Icke desto mindre tror jag, att Representationen bör fatta ett beslut, hvarigenom det för Regeringen blir klart, att det är i denna del vi önska inskränkningar i kostnaderna för vårt försvarsväsen, hvilka äro dryga ej blott genom de anslag i penningar, som till desamma utgå och hvilka i och för sig äro betungande, utan ännu mera genom den arbetsstyrka, som drages från vårt jordbruk och öfriga näringar, och som hos oss vullar mera olägenhet än i andra länder, derföre att den tid jordbrukaren kan använda ute å fältet är kortare hos oss än annorstädes, och att den tid som är nödvändig för de militära öfningarne just infaller under denna korta arbetstid. Någon minskning i anslaget till beväringens öfningar vill jag dock ej nu föreslå, enär jag icke anser, att Representationen bör taga sig för att utan ledning af ett af Regeringen granskadt förslag fatta ett beslut, som gör en *förändring* af beväringens öfningstid nödvändig; men hvad jag önskar är att Stats-Utskottet ej måtte tillstyrka bifall till den af Kongl. Maj:t begärda förhöjning i anslaget för beväringens öfningar; och jag tillägger den önskan, att Stats-Utskottet i sammanhang härmed ville uttrycka den mening, att det är genom ett ändamålsenligare ordnande af vår beväringssinrättning, som vårt försvar måste förstärkas utan höjande af anslagen till Fjerde Hufvudtiteln.

På denna Hufvudtitel förekomma i öfrigt så obetydliga anslagsförhöjningar, att det ej lönar mödan att tala om dem. Det är likväl två anslag, vid hvilka jag har något att tillägga. Hvad som angår det ena anslaget, nemligen det till beväringens beklädnad, står i omedelbart sammanhang med hvad jag förut yttrat. I den mån man lyckas begränsa öfningarne för beväringen, måste också slitningen af dess beklädnad blifva mindre, och för att fullständigare uttrycka Representationens tankar, ville jag hemställa, om ej någon mindre nedsättning i detta anslag kunde ega rum. Det är föreslaget till 189,000 R:dr, och för mig är det likgiltigt huru stor nedsättningen blir, då jag dermed mera afser att få sjelfva grundsatsen uttryckt än att åstadkomma någon egentlig besparing. Jag skulle vilja föreslå t. ex. 50,000 R:dr.

Vidare kan jag ej, då man är tvungen att spara, rätt inse nödvändigheten af att för nästa år höja anslaget till skarpskytteväsendets befrämjande. Det är föreslaget till 70,000 R:dr. Jag tror att det utan fara skulle kunna nedsättas till 50,000 R:dr. Här föreligger visserligen, på sätt Chefen för Landtförsvars-departementet i Statsrådsprotokollet upplyst, ett behof af skjutbanor, som beräknats kosta 20,000 R:dr, men får man derutöfver 30,000 R:dr till priser vid skjutöfningar o. d., så torde detta kunna vara tillräckligt, och man således äfven här kunna minska en utgift.

I afseende på *Flottan* är jag verkligen i förlägenhet hvad jag skall säga, emedan det ingenting är att tala om. Vi hafva nemligen knappast någon flotta; åtminstone veta vi ej huru den är beskaffad. Vi hade fordrom någonting, som kallades "stora flottan". Nuvarande Chefen för Sjöförsvars-departementet har uti en af honom för några år sedan utgifven broschyr föreslagit, att den skulle kallas "den lilla

flottan“, och det var verkligen deri något profetiskt, ty liten är den och blir allt mindre och mindre. Det är således ett sorgligt ämne att vidröra; men då jag måste göra det, är det så godt att göra det ärligt, och ehuru det kan vara ganska bekymmersamt att vi ej öka vårt så svaga sjöförsvär, tror jag likväl att Representationen ganska väl kan uttrycka icke blott sitt behof af besparing utan äfven sitt missnöje öfver det sätt, hvarpå denna angelägenhet blifvit förvaltd. derigenom att vi för andra ändamål använda en stor del af de å denna Hufvudtitel befintliga besparingar. Kongl. Maj:t har föreslagit att en besparing af 200,000 R:dr å anslaget för exercis af flottans bemanning skall till Riksgälds-kontoret öfverlemnas, för att till andra Statens behof användas. Här finnas likväl åtskilliga andra anslag, som lemnat stora besparingar. Så t. ex. finnes ett anslag å 13,500 R:dr till båtsmäns förseende med kojor och täcken; och det har lyckats att uppbringa besparingarne å detta anslag till 62,464 R:dr 19 öre. Detta kan synas otroligt; men enligt Kongl. Maj:ts Proposition är det verkligen förhållandet. Det är ej min mening att föreslå någon minskning i detta anslag; ty äro de 13,500 R:dr behöfliga, så må de utgå; men med den befintliga besparingen tror jag, att vi till en stor del kunna hålla till godo.

I statsråds-protokollet upplyses, att en utgift å 21,800 R:dr förestår å detta anslag; och en motsvarande del af öfverskottet bör således fortfarande blifva till Kongl. Maj:ts disposition, hvaremot jag hemställer, att Stats-Utskottet måtte föreslå något annat sätt att använda återstående omkring 40,000 R:dr.

Hvad beträffar anslagsbehofven för krigsfartygs nybyggnad m. m. under år 1871, så föreslår Kongl. Maj:t, att 420,000 R:dr må anvisas till byggandet af två pansar-kanonbåtar, 240,000 R:dr till ändring af våra nyss färdiga monitorer och 30,000 R:dr till skjutförsök. Vi veta emellertid, att med de anslag, som förut gifvits, blifvit nybyggda två pansarbåtar, båda af ny modell och båda mindre tjenliga. Erfarenheten af dessa försök synes ådagalägga, att vi ingalunda kunna vara förvissade, att den kanonbåt, som i år skall byggas, och hvartill ritning ännu icke är af Kongl. Maj:t fastställd, kan tjena såsom mönster för blifvande arbeten af samma slag. Under sådana omständigheter tror jag det ej vara förenligt med nödig försigtighet att anslå medel till byggande, under år 1871, af två dylika båtar: och får jag derföre föreslå, att medel anvisas till byggande af blott en båt, hvarigenom sålunda hälften besparas.

Beträffande åter monitorerna, så vill jag ej bestrida, att de föreslagna förändringarne kunna vara nödvändiga, likasom jag ej heller anser, att denna nödvändighet bör läggas sjö-administrationen till last; ty framstegen i sjökrigskonsten haiva varit så hastiga och förändringarne så genomgripande, att förändringar i sjömaterielen deraf måste följa. Men jag skulle önska få upplysning om, huruvida det är något visst sätt man vid dessa ändringar skall följa, om verkligen något bestämdt förslag blifvit uppgjort och omkostnaderna kunnat beräknas. För min del befarar jag högeligen, att om vi nu på en gång ändra alla de tre nybyggda monitorerna, så få vi 1872 en ny Proposition att ändra åtminstone två af dem. Under sådana omstän-

digheter och då uppfinningarne följa hvarandra så hastigt, anser jag för min del tillräckligt, om man börjar med att ändra *en* och tillsvidare besparar medlen för de begge andra. Derigenom få vi en tillgång af — inberäknade de 200,000 R:dr, hvilkas användande för andra behof blifvit af Kongl. Maj:t föreslaget, — 160,000 R:dr och således på denna Hufvudtitel en besparing af 610,000 R:dr, som i dessa tider ej är att förakta.

Den *Sjette Hufvudtiteln* är i allmänhet ett skötebarn för oss jordbrukare, emedan dess anslag till stor del komma oss till godo: men jag tror, att under sådana omständigheter som de nuvarande, då man i tid måste vara betänkt på besparingar, äfven några, om ock i det hela obetydliga anmärkningar kunna framställas äfven emot de vid denna Hufvudtitel äskade anslag.

Här hafva vi t. ex. anslaget till Rikets ekonomiska kartverk, som är ett särdeles nyttigt arbete, till hvilket man under vanliga förhållanden gerna ger bidrag. Men i den näst föregående punkten, der det talas om användande af de till indragning föreslagna andre landtmätarelönerne till landtmätares sysselsättande vid detta kartverk, visar sig en utväg, på hvilken arbetet kan bedrivas utan ökade kostnader; och då i alla fall så betydligt återstår, tror jag att man utan skada, för någon tid, kan göra någon inskränkning deri, hvarföre jag skulle vilja föreslå anslagets nedsättande med 10,000 R:dr, under öfverlemnande likväl till Stats-Utskottet att undersöka, om ej inskränkning lämpligen må kunna ske i något annat af de stora anslag, som för kartarbeten inom landet utgå.

Vidare är för nästa år begärdt en förhöjning af 7,000 Rdr uti extra anslaget för storskiites- och afvittringarbetenas fortsättande. Det utgör för närvarande 100,000 R:dr och torde väl ännu ett år kunna bibehållas vid samma belopp. Man klagar väl öfver bristande sysselsättning för våra landtmätare, men fruktansvärdt är, att om alla de arbeten, vid hvilka de kunna användas, drivas med allt för stor ifver, skall den tid ej vara aflägsen, då ett flertal af dem måste sakna all förtjenst.

Slutligen förekommer på denna Hufvudtitel ett anslag, hvars nytta jag är långt ifrån att bestrida; men på hvilket någon indragning dock torde kunna ega rum. särdeles då denna angelägenhet väl småningom torde böra öfvertagas af landstingen. Det anslag, hvarpå jag här syftar, är det för anläggning af nya samt förbättring eller anläggning af gamla eller eljest mindre goda vägar, hvilket är föreslaget till 150,000 R:dr, men som utan fara torde kunna nedsättas med 50,000 R:dr eller till 100,000 R:dr.

Hvad åter beträffar *Sjunde Hufvudtiteln* — jag kommer nu till Chefen för Finans-departementet sjelf — har jag beklagligen ingen indragning att föreslå. Departements-chefen har på förhand dragit försorg derom. Men på denna samma Hufvudtitel förekomma 2:ne stater, nemligen Tull- och Poststaterna; och det skulle vara särdeles önskligt, om på dem kunde åstadkommas några besparingar. Jag vågar ej säga hvari dessa skulle kunna bestå, utan är det blott en önskan, som jag uttrycker och som jag ödmjukligen anhåller, att Herr Chefen för Finans-departementet måtte taga i öfvervägande.

Åttonde Hufvudtiteln är den, som under den sednare tiden erhållit den största tillväxt och denna så betydlig, att då anslagen å denna hufvudtitel år 1850 utgjorde allenast 1,880,000 Rdr, uppgå de nu till nära 5,000,000 Rdr och hafva således stigit med mera än hundrafemtio procent. Detta kan visserligen vara ett glädjande vittnesbörd på tillväxten i antalet af våra skolor, som häntyder på ett stegradt begär efter upplysning i vårt land, hvilket ej bör förqvävas. Det torde det oaktadt ej vara omöjligt, att denna Hufvudtitel kan blifva ett föremål för vår uppmärksamhet, äfven ur synpunkten att åstadkomma besparingar. Det förtjenar visserligen en stor uppoffring från Statens sida att 30,000 människor i dess skolor uppfostras och detta isynnerhet om de uppfostras ej blott till tjenstemän, utan för det allmänna lifvet, för industrien och de praktiska yrkena, men om man der uteslutande lägger an på att uppfostra 30,000 embetsmän och prester, då är uppoffringen i sanning för stor, och icke blott obhöflig, utan rent af skadlig. Den blifver skadlig derigenom, att den drager den intelligenta delen af folket från yrkena och det praktiska lifvet in på embetsmannabanan, utan att de någonsin der nå sitt mål, der flertalet stadnar i de lägre graderna och kanske det aldri största antalet såsom extra ordinarier. Orsaken till detta förhållande är, efter min tanke, att söka uti sammanblandningen af de klassiska och reala linierna vid samma läroverk; ty det är klart att, när man ser lärarne skänka företräde åt och hysa större intresse för vissa läroämnena, så måste hos ynglingen den föreställningen utbildas sig, att det är för mera att gå den ena linien än den andra. Derigenom åstadkommes dels att den reala bildningen aldrig kommer till sin rätt och till den aktning den förtjenar, och dels att de lärjungar, som å den klassiska linien bildat sig, så att de, temligen väl förberedda, kunna taga sin examen, ej från skolan återgå till det praktiska lifvet utan i stället taga sin embetsexamen och åtminstone några år försöka sig på embetsmannabanan, hvilken de öfvergifva först sedan de bästa läroåren för de praktiska yrkena gått förlorade. Detta åtskiljande af de båda linierna anser jag dock ej kunna blifva en lika stor vinst för statskassan, åtminstone ej till en början.

För att vinna denna sednare tror jag, att man bör dels inskränka skolornas antal och dels tillse, att lärjungarnes antal i hvarje skola ej öfverstiger en viss gräns. Behovet af lärare stiger nemligen i samma mån som antalet af lärjungar ökas, och det är omöjligt för en rektor att så som nödigt och önskligt är handhafva disciplinen i en allt för öfverfylld skola.

För min del tror jag det vore tillräckligt, om i hvarje stiftsstad funnes ett på den klassiska linien fullständigt läroverk och i hvarje län en realskola, samt att i hvarje sådan skola antalet lärjungar ej fick öfverstiga 500. Derigenom blefve Statens åtgöranden i afseende på undervisningen begränsade, och anslagen härför kunde ej såsom nu för hvarje år komma att ökas. Häremot torde någon kunna invända, att på detta sätt allmänhetens behof ej skulle blifva fylldt. Ja, detta är möjligt; men då får allmänheten söka en annan utväg, och denna erbjuder sig genom de enskilda läroverken, hvilka uppstå, så snart behof deraf förefinnes. Detta har visat sig i Stockholm,

der man har enskilda läroverk, som i godhet motsvara de offentliga, och intet hindrar, att sådana uppstå i alla större städer, der de kunna vara behöfliga. Man kommer sannolikt med en liten anmärkning i detta hänseende, nemligen att undervisningen i de enskilda läroverken nödvändigt måste meddelas efter alldeles samma metoder som i Statens, och att man i de enskilda mera kunde lägga an på att framdrifva lärjungarne till examen än på en grundlig bildning. Men hvad det beträffar att undervisningen bedrifves på ett något olika sätt vid de enskilda läroverken, så anser jag detta snarare vara en fördel än tvärtom. Hvar och en som meddelar undervisning kan nemligen ej göra detta på ett bestämdt sätt; ty det finnes knappast något yrke, der individualiteten tages mera i anspråk än i lärarens, och skolan förlorar, efter min tanke, derpå, att all undervisning skall snöras i en form. Hvad åter beträffar att de enskilda läroverken skulle bilda sina lärjungar endast för examen, så är detta något som lätt borde röjas vid den pröfning, som deras alumner skola undergå för att få fullständiga dimissionsbetyg och hvilken pröfning verkställles af Statens lärare. Den skola, som icke meddelar sådan undervisning att dess lärjungar blifva dimitterade, förlorar snart allmänhetens förtroende. Det är på denna väg, nemligen att åt den enskilda omtanken öfverlemna en del af omsorgerna för det uppväxande slägtets undervisning och att begränsa Statens deltagande deruti, som jag tror att på denna Hufvudtitel en besparing kan åstadkommas. Det förhåller sig med denna besparing som med några andra, hvilka jag här påpekat, att för närvarande ej särdeles mycket dervid är att göra; men om en omtanke för framtiden i allmänhet icke är förkastlig, torde jag icke hafva saknat skäl att redan nu framställa de anmärkningar, hvartill jag trots bestämda förhållanden gifva anledning.

Ett annat förhållande, som påkallar en förändring eller åtminstone bör blifva föremål för öfverläggning, är huruvida icke folkundervisningen, i stället för att vara en statsangelägenhet, bör öfverlemnas åt landstingen. De känna bättre behofven inom länen än hvad Riksdagen kan göra. Denna fråga är af stor vikt, men jag vill här endast antyda på densamma och förbehåller mig att framdeles få dertill återkomma.

Sedan jag nu i korthet genomgått utgiftstitlarne, anhåller jag att blott få säga några ord i afseende på Statsverkets inkomster. Afven om Stats-Utskottet skulle vilja tillstyrka de indragningar, jag här tagit mig friheten föreslå, minskades Statens utgifter endast med ett belopp af 857 R:dr, och kvarstår således i alla fall ett behof af ökade inkomster. Frågan är då blott, huruvida den utväg, som Kongl. Maj:t föreslagit, nemligen en tillökning i bränvinstillverkningsafgiften, är den lämpligaste. Jag hyser dervid stora betänkligheter. Utom det motbudande i att väsendtligen grunda möjligheten af statsmaskinens jemna gång på en tillverkning, som man helst önskade måtte försvinna, medför detta äfven åtskilliga andra olägenheter. Till en början är det en olägenhet att, då af de tretton millioner kanner bränvin, som tillverkas, den arbetande klassen förtär åtminstone två tredjedelar. en beskattning af 80 öre på kannan — med

tillägg af försäljningsafgiften, som konsumenterna ock få betala. — uppgående till omkring åtta millioner, skulle drabba den arbetande befolkningen.

Detta är i och för sig en stor betänklighet; men dertill kommer att bränvinet i alla händelser såsom beskattningstitel har olägenheten att lätt underkastas misräkning. Det behöfves blott en frostnatt i Augusti, så minskas bränvinstillverkningen med en eller annan million kannor och i följd deraf äfven Statens derfor påräknade inkomst. En felslagen skörd kan nedsätta den ända till hälften. Det är sannt, att då en sådan olycka inträffar, så uppväges minskningen i bränvinstillverkningsafgiften till en del af en ökad tull för bränvin, som utifrån införes, så att i det hela Statens inkomst möjligen ej så mycket lider, men i detta fall lider landet en annan skada, nemligen att stora summor utgå för en vara, som i sjelfva verket icke något hänsende bidrager till köparens förkofran.

Härtill kommer vidare en annan omständighet, som icke märktes förr, men som numera gör att man, enligt min tanke, ej må alltför mycket anlita bränvinsskatten. Om man genomgår förhållandena under en mängd föregående år, så visar sig nemligen att större delen af bränvinet tillverkas på hösten och den mindre på våren. Det går så långt, att bränningen på våren ofta nog utgör blott $\frac{1}{4}$ af årets hela tillverkning. Om det nu vore likgiltigt för Statskontoret, när detta finge sina inkomster, så kunde detta förhållande hafva intet att betyda, men Statskontorets lufvudsakliga utgifter infalla under 2:dra och 3:dje kvartalet, hvaremot bränvinsbränningsafgiften egentligen inflyter först under 4:de kvartalet. Häraf följer att ju större del bränvinsbränningsafgiften utgör af Statens samtliga inkomster, desto säkrare skall Statskontoret i början af 4:de kvartalet komma i förlägenhet, när det då redan bestridt större delen af sina utgifter, men icke förr än under loppet af samma kvartal kan påräkna sin väsendtligaste inkomst. Då slutligen härtill lägges, att, så vidt jag kunnat inhemta, bränvinstillverkningen ej är öfverdrifvet lönande redan under nuvarande förhållanden och svårigheten att i förskott anskaffa skatten kännes ganska tryckande, så tror jag det vore önskvärdt, om man kunde påfinna någon annan utväg att öka Statens inkomster. I det fallet finnas verkligen beskattningsföremål, på hvilka man ej nu för första gången tänkt, nemligen i första rummet en förhöjning i tullen på tobak och, om det vore nödigt, äfven på andra varor, såsom t. ex. kaffe, eller ännu heldre en afgift på försäljningen af tobak. I detta fall vill jag ej nu framställa något förslag, ty denna fråga tillhör ej Stats-Utskottet; det är Bevillnings-Utskottet som skall pröfva den, och för öfrigt lönar det föga mödan att tala derom, förrän man får se huru stora de behof blifva, som skola fyllas. Jag tror emellertid, att den tanken inom Representationen är allmän, att de beskattningsföremål, som blifvit af Regeringen föreslagna, icke äro de lyckligast valda, utan att det vore önskvärdt om man kunde fylla behofvet på annat sätt.

Friherre Sprengtporten: Likasom den förste värde talaren skulle det visserligen vara mig okärt, om, då jag går att framställa några

anmärkningar vid Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, åt dessa kunde gifvas någon annan betydelse, än i hvad som rör sjelfva saken, men jag befarar icke något sådant, ty ingenting kan i sig sjelf vara mera berättigadt än att, då inom en representativ församling förslag väckas från hvilket håll som helst, framställa anmärkningar emot desamma. Jag tvekar sålunda icke att öppet uttala, att det är med verklig förundran jag funnit, att vårt Finans-departement såsom ett medel att betäcka den betydliga statsbrist, som följt oss ända från den tid vi började vårt arbete på detta rum, föreslagit en förhöjd afgift på tillverkningen af bränvin, ehuru Departementet icke behöft mera än vända om bladen i vår tulltaxa för att finna utvägar till ersättning för hvad Staten förlorat genom skatte-eftergifter å en mängd föremål för importen, som förut betraktats som betydande kassa-artiklar; och detta, oakadt det försök i denna riktning som gjordes 1867, då tillverkningskatten höjdes från 60 till 70 öre för kannan, hade den påföljd, att det fullkomligt misslyckades och motverkade sitt eget ändamål att bereda Staten en högre inkomst. För att styrka dessa förhållanden, ber jag att få meddela några sifferuppgifter, som jag hemtat från föregående Riksdags förhandlingar. Under åren 1863, 1864, 1865 och 1866 uppgick tillverkningen af bränvin i medeltal årligen till 15,500,000 kannor, och den inkomst, Staten deraf erhöll under dessa år till 9,350,000 R:dr årligen. Deremot upptager Kongl. Maj:ts Proposition tillverkningen af bränvin under de närmast föregående åren, 1867, 1868 och 1869, i medeltal till 11,533,000 kannor och afgiften till 8,750,000 R:dr. Då det sålunda visar sig, att under de 4 första åren, då tillverkningsafgiften utgjorde 60 öre, bränvinstillverkningen uppgått till 4 millioner kannor mera än sedan tillökningen i skatten tillkom, och att Statens inkomster af denna fabrikation, oakadt tillökningen i afgiften, minskats med 600,000 R:dr för år mot det belopp, hvartill de uppgingo för år 1867; så kan jag icke finna på hvad grund Finans-departementet framställt sitt förslag. Man kan med skäl fråga, hvem som då haft nytta af den förhöjning som beslöts 1867. Icke har det varit tillverkaren, icke konsumenten, icke Staten. Nåväl, mine Herrar, hvem? Jag vet det icke. Jag hemställer, om icke exemplen äro nog talande för att visa, att ifrågakarande förslag icke bör bifallas. Lika litet kan jag för min del instämma med Herr Finansministern i hans förslag att söka en utväg för betäckande af statsbristen genom förhöjande af bevillingen efter 2:dra artikeln med 30 procent. Jag tror icke, att det vore ett lyckligt steg i ett ögonblick, då fastighetsvärdena på ett oroande sätt äro i ett fortfarande nedgående, och då denna beskattning skall tillämpas efter en bevillningsförordning, som till sina principer är så obillig som den nuvarande, då deri icke medgifves afdrag för skulder och densamma leder till beskattning icke af den verkliga, utan endast af den skenbara förmögenheten. I de af mig nu nämnda afseenden kan jag icke instämma med Herr Finansministerns förslag och hoppas sålunda, att såväl Stats- som Bevillnings-Utskottet måtte taga frågan om det bästa sättet att betäcka statsbristen i öfvervägande, samt att de skola komma till öfvertygelse derom, att

den

den exklusiva riktningen i beskattningen har nått den punkt, då förändring förr eller sednare blir nödvändig, så framt icke Statens finanser skola ledas på afvägar, eller i motsatt fall en sakernas ordning framkallas, hvarunder Statsverket förlamas i sina nödvändigaste funktioner.

Jag har tagit mig friheten att framställa dessa anmärkningar och får, för att gifva dem stöd, anmoda Bevillnings-Utskottet att kasta en blick på de motioner, som jag vid de tre sednaste riksdagarne i samma syftning väckt.

Herr von Koch: Jag begärde egentligen ordet med anledning af en utaf den förste värde talaren vid Andra Hufvudtiteln framställd anmärkning, att i framtiden borde åvägabringas besparingar i de dryga utgifterna för fångars vård och underhåll. Då detta är ett ämne, hvarmed jag mycket sysselsatt mig, har jag trott mig böra begagna tillfället att yttra mig i samma riktning som den värde talaren, der vid jag är glad att i denna fråga kunna dela åsigt med en statsman, som icke är jurist. Då jag nu yttrar mig, gör jag det dock icke för att framställa några anmärkningar mot de af Kongl. Maj:t å Andra Hufvudtiteln nu framställda förslag, utan endast för att antyda, huru jag trott att besparingar å ifrågavarande anslag skulle kunna framdeles verkställas. Redan då vår nu gällande kriminallag antogs, yttrade jag — den 11 Juli 1863 — att man borde söka efter hand korrigera några fel deri, som man vid dess antagande icke kunde få undanröjda. Man gjorde då, när kroppsstraffen utbyttes mot frihetsstraff, för dem, som voro rädda för denna förändring, den koncession, att man bestämde frihetsstraffen mycket långa. På alla ställen, der lagen varit sådan, har dock den följd uppstått, att man gjort förändringar i riktning att förkorta straffen, sedan man blifvit öfvertygad, att det icke är straffets längd utan dess intensitet, som är hufvudsaken. Ett steg i denna riktning är i Sverige taget, nemligen den modifikation, att vid alla sådana straff, som icke öfverstiga 2 år, brottslingen borde instängas i cell, hvarvid tiden förkortas. Längre än till högst 2 års straff i cell har man icke vågat gå. Möjligen bör man icke heller gå längre. Men sednare tidens erfarenhet har dock bekräftat de farhågor jag, vid diskussionen nämnde dag, förklarade mig hysa dervid, att en till flera års straff dömd person får aftjena detta helt och hållet i gemensamhetsfängelse, utan att åtminstone under en tid hållas i cell. Jag är nu icke beredd att fullständigt utveckla detta ämne, men skall under Riksdagens lopp visa exempel derpå, att fångar påtagit sig nya brott för att erhålla förlängd strafftid och derigenom få uttjena sitt straff i gemensamhetsfängelse i stället för i cell. Detta förhållande måste rättas och det medel, jag vid nämnde tillfälle antydt såsom det lämpligaste till förekommande häraf, är, att allt straff för längre tid borde börjas med 2 års cell eller också börja med ett år och sluta med ett år i cell, ty fångarne blifva derigenom spakare i början och blifva under sista tiden, innan de åter uttråda i samhället, afvanda från de dåliga kamrater och lärdomar, de kunnat i gemensamhetsfängelset förvärfva sig. Denna sednare idé är icke ny,

utan finnes redan använd i Tyskland, hvarest den kallas "välkomst och afsked". Jag föreställer mig, att genom en sådan anordning skulle man ganska betydligt kunna inskränka strafftiden och dermed äfven den öfverbefolkning af fångelserna, som nu eger rum, samt förekomma den svårighet, man har att sysselsätta det stora antalet fångar. I afseende å hvad den förste värde talaren yttrat angående kronarbetskompanierna, så torde väl ändå dessa erbjuda det bästa tillfälle att använda de personer, hvilka man icke vågar att efter deras straff-tids slut direkt utsläppa i samhället och som böra derförinnan vänjas vid arbete. Den värde talaren har äfven yttrat några ord med afseende å det af Kongl. Maj:t åskade anslag för bildande af nya divisioner i Hofrätterna. Jag tror, att detta anslag är alldeles nödvändigt med vår nuvarande domstolsorganisation och attd en enda utväg, som i detta afseende kunde vidtagas, vore, att man öfverginge till det af Lagberedningen framställda förslag att inskränka det antal ledamöter, som nu erfordras för att Öfverrätt skall vara domför.

Då jag nu fått ordet, skall jag taga mig friheten att framställa några anmärkingar äfven i afseende å de öfriga Hufvudtitlarna. I likhet med den förste värde talaren är jag så mycket mera tacksam för det Herr Krigsministern gjort början med att bilda stamtrupper på de ställen, der sådana förut icke funnits, som jag förut framställt ett förslag i samma syftning. Den provins, jag då närmast afsett, har dock nu blifvit en exception, men detta har kanske icke kunnat hjälpas af Herr Krigsministern, emedan Blekinge ännu är med sitt båtsmanshåll anslaget till Kongl. Flottan och man har då icke samma utväg som i de öfriga provinserna. Men, då jag kommer att väcka motion i detta ämne, vill jag nu endast antyda, att jag till fullo instämmer i hvad Grefve Hamilton yttrat, eller att det icke kan vara lämpligt, åtminstone i Blekinge, att hafva en värfvad korps, Marin-regementet, till stamtrupp, med hvilken man skall införlifva beväringen. Efter hvad jag har anledning att antaga, kommer att i afseende å båtsmännen och Marin-regementet motioner äfven framställas i Andra Kammaren.

Jag är icke kompetent att yttra mig i afseende å anslaget till beväringens öfningar, men jag kan i detta fall åberopa den bästa auktoritet, vi nu här hafva, eller Herr Krigsministern sjelf. Han har i sitt första förslag till omorganisation af arméen antydt ett sätt att få ungdomen öfvad till krigstjänst utan stora uppoffringar, nemligen att den borde öfvas i åldern emellan 15 och 20 år, men som detta förslag icke biträdtes af hans kolleger, har det icke kommit till verkställighet. Jag föreställer mig dock att, om man ginge i denna riktning, man skulle få ungdomen ganska öfvad, till dess den inträdt i beväringens åldern, och att derigenom betydliga besparingar i dess öfvande efteråt skulle kunna göras. I afseende å Femte Hufvudtiteln har jag nu endast velat antyda, att jag kommer att framställa ett förslag om förändring af flottans manskap, uti hvilket jag hoppas att kunna med siffror ådagalägga, att man skall kunna få en bättre öfning och ett kraftigare försvar af flottans personal än för det närvarande med en eller åtminstone en half millions årliga besparingar å nuvarande anslag.

I afseende å Sjette Hufvudtiteln får jag vid detta tillfälle endast anmärka, att jag för min del, och många med mig, ansett, att man vid beviljande af anslag till fortsättande af våra jernvägsbyggnader borde stadna vid det belopp, som ungefärligen motsvarade skillnaden emellan inkomsterna af de färdiga jernvägarne och utgifterna för desamma. Denna tanke har åtminstone föresväfvat mig, och jag anser, att det är den nya Representationens, om icke enda, åtminstone väsendtligaste förtjenst, att den har hittills lyckats förekomma sådana kombinationer i afseende å jernvägarne som t. ex. vid 1863 års riksdag, och sådana tillställningar som under en föregående riksdag vid val af förstärkt Stats-Utskott, hvilka kanske mera än allt annat satt den gamla Representationen i misskredit hos befolkningen. Under den sednaste tiden hafva funnits tillstymmelser till försök att åstadkomma något dylikt, och jag befarar, att sådant är i faggorna, då nu är fråga om att till jernvägar anslå 4,000,000 R:dr i stället för 3,100,000 R:dr vid förra riksdagen. Jag fruktar, att jag till en del har på mitt samvete, att man velat afvika från nämnda, af mig såsom riktig ansedda grundsats, derigenom att jag vid förra riksdagen biträdde deras åsigt, som ville lemna ett *förskott* af 1 million R:dr till fortsättande af nordvestra stambanan. Jag gjorde detta dock *endast* därför, att vid valet emellan två onda ting man bör taga det minst onda. Det var fråga om att kanske alldeles kasta bort en million till nödlidandes underhåll utan att deraf hafva något gagn, eller ock, för att hjälpa de nödlidande, använda en million till fortsättande af en redan påbörjad bana, och då var denna sednare utväg den bästa. Om man nu skulle öka anslaget till jernvägarne utöfver inkomsterna af de redan byggda, så kommer man in på de gamla spåren, att lån skola dertill upptagas, hvilka ständigt öka beskattningen. Jag vidhåller äfven nu den grundsats, jag hittills följt, eller att icke till jernvägar bevilja mera än man af dem beräknat i netto-inkomst, eller omkring 3 millioner. Jag lägger icke någon till last, att denna beräkning hittills icke slagit in, ty vi hafva haft 2 missväxtår, men jag har inhemtat, att inkomsterna af statsbanorna under sista året utgjort $2\frac{1}{2}$ million, och jag hoppas, att de under 1871 skola blifva 3 millioner. Omkring detta medeltal ämnar jag tillstyrka anslag till jernvägsbyggnader, men icke ett öre derutöfver. Hvad som föranledt näringarnes förfall i landet, det är de planlösa och brådstörtade jernvägsanläggningarne, ty derigenom har, sedan Staten börjat konkurrera på lånemarknaden, räntan ökat med minst $1\frac{1}{2}$ procent, och denna procent gör, då man endast tager i beräkning jordbrukarnes skulder, omkring 400 millioner, en årlig utgift för dessa af 6 millioner, ett "alterum tantum" af våra grundskatter. Ingen annan bot härför finnes än att Staten upphör att konkurrera på lånemarknaden. De provinser, som icke hafva fått en tum jernväg, hafva ändock fått bidra till en ökad beskattning, genom annuiteterna på jernvägslånen, hvilket belopp äfven snart är uppe i 6 millioner. Vissa provinser hafva deraf ej blott icke haft den minsta nytta. De hafva kanske till och med haft skada, då det varit för vissa näringar derstädes nästan omöjligt täfla med dem, hvilka ega förträffliga kommunikationer genom jernvägar.

I afseende å beräkningen af Statsverkets inkomster och särskildt

hvad beträffar bränvinsskatten, så är jag förekommen af de föregående talarne. Jag bestrider all tillökning af denna skatt, äfven af det skäl, att det är en gammal finansiell regel, att två gånger två icke alltid gör fyra, utan gör ibland $2\frac{1}{2}$, 1 eller 0. De äldre ledamöterna af Kammaren behöfver jag endast hänvisa till hvad som inträffade, då man ville förhöja tullen på smör, huru öfver Haparanda smör insmugglades, Statens inkomster icke ökades samt jag tror 40,000 R:drs tull förvandlades till falska produktionsbevis. Beräkningen öfver bränvinstillverkningen behöfva vi icke nu uppgöra, utan kunna ju vänta dermed till fram på våren, då vi få se, om det tillverkats så mycket bränvin, att man kan beräkna detsamma till högre kanntal än det af Kongl. Maj:t föreslagna. Skulle så olyckligt vara, att vi efter så många fredsår skulle behöfva höja skatterna, under det att man på de flesta andra ställen söker att sänka dem, så är jag beredd att heldre höja beskattningen än att beträda länebanan för kuranta årliga statsutgifter. Jag skulle då helst vilja försöka en skatt på tobak, *icke tull* derå, ty sådan kan man icke göra oberoende af angränsande länders tullförhållanden; men man kunde ju göra ett experiment med en *accis på försäljningen* af tobak, ungefär likartad med den å försäljningen af bränvin.

Friherre af Ugglas: Långt ifrån att förundra mig öfver att den nu föredragna Kongl. Propositionen blifvit föremål för åtskilliga anmärkningar, finner jag det tvärtom ligga i sakens natur. Då en Kongl. Proposition ifrågasätter en ökad beskattning, måste densamma framkalla det noggrannaste och allvarligaste skärskådande från Representationens sida. Jag var således beredd att få mottaga anmärkningar, och då jag nu går att besvara dem, hoppas jag att Kammaren måtte för några ögonblick egna mig sin uppmärksamhet. Kasta vi, mine Herrar, en blick på de år, som närmast föregått det innevarande, så finna vi, att i följd af ogynnsamma förhållanden statsinkomsterna i allmänhet nedgått under det belopp, till hvilket de vid Riks-statens uppgörande beräknats, på samma gång som statsutgifterna till följd af höga spanmålspriser och dylikt stegrats. En hastig granskning af 1867 och 1868 årens förhållanden i detta afseende visar oss nemligen, att under dessa två år inkomsterna nedgått med ej mindre än sammanlagdt omkring $5\frac{1}{2}$ millioner R:dr, och utgifterna, — nemligen förslagsanslagen — ökats med omkring $1\frac{1}{2}$ million utöfver beräknade beloppen. Vid uppgörande af en ny Riks-stat önskade jag iakttaga den största möjliga varsamhet, för att förebygga uppreandet af samma missförhållanden och derfore äro i Kongl. Maj:ts nu föredragna nådiga Proposition inkomsterna beräknade med yttersta försigtighet, på samma gång man i allmänhet föreslagit förslagsanslagens upptagande till de belopp hvartill samma anslag under sednare år visat sig i verkligheten uppgå. Sådan, mine Herrar, är grundtanken i Kongl. Maj:ts Proposition, och att denna grundtanke i och för sig är riktig, torde icke kunna betyflas. Det är endast i afseende å beräkningarne och medlen att ernå det mål vi alla eftersträfvat, som olika meningar kunna yppas. Innan jag emellertid öfvergår till besvarande af de framställda anmärkningarne, torde det tillåtas mig, — mindre i följd af hvad inom

denna Kammare förekommit, än med anledning af det ständiga rop man eljest hör om Regeringens pligt att nedpruta utgifterna till det minsta möjliga belopp — få fästa Kammarens uppmärksamhet å några sifferförhållanden. Jemför man nemligen den nu framlagda, eller 1871 års Riks-stat. med Riks-staterna från de fyra sistförflutna åren, ännu vi att hvad Kongl. Maj:t nu begärt understiger utgifterna, enligt 1867 års Riks-stat med 2,410,000 R:dr, enligt 1868 års med 1,383,000, enligt 1869 års med 177,000 och enligt den nu gällande eller 1870 års med 481,000 R:dr. Dessa siffror torde väl visa — hvad ock den förste talaren erkänt — att Regeringen sökt vidtaga alla de nedsättningar hon ansett vara möjliga.

Den förste talaren framlade en ny beräkning öfver 1871 års budget. Jag är honom särdeles tacksam härför, enär hans slatsumma nästan på siffran öfverensstämmer med det resultat, till hvilket Kongl. Maj:t kommit, och hans beräkning, uppgjord på helt olika grunder än Kongl. Maj:ts, sålunda innefattar en ytterligare trygghet för att den Kongl. Propositionens beräkningar kunna läggas till grund för Stats-Utskottets blifvande arbeten. Den olikhet emellan den statsbrist, som Kongl. Maj:t ansett komma att förefinnas, och den af Grefve Hamilton angifna beror endast derpå, att Herr Grefven beräknat blifvande tillverkningen af bränvin till olika belopp med Kongl. Maj:t.

Jag nämnde ordet bränvin och vill då genast kasta mig in på frågan, huruvida den i Kongl. Propositionen uppgjorda beräkning af denna skattetitel är riktig. Det är klart, att en sådan beräkning icke kan på förhand uppgöras med full säkerhet. Beräkningen afser 1871 års tillverkning, och denna är beroende af en skörd, om hvilken man vid beräkningens uppgörande eller år 1869 icke kunnat hafva ens någon aning. Grunden för beräkningen är dock helt enkel; den stöder sig nemligen på de sista tre årens erfarenhet. Nu kan man möjligen säga, att af dessa tre år inträffade missväxt åren 1867 och 1868, och att förty Kongl. Maj:t bort, mera än som skett, fästa uppmärksamhet äfven vid de föregående åren (att icke Kongl. Maj:t helt och hållet förbisett dessa år, framgår deraf att Kongl. Maj:t beräknat bränvinstillverkningen till en million kannor utöfver de tre årens medeltillverkning) men, mine Herrar, just det sista året har lemnat oss en erfarenhet, som är värd att noga beaktas. Vi trodde väl alla, att efter årets rika skörd höstbränningen skulle blifva särdeles betydlig, men hvad inträffade? Jo, att bränvinstillverkningen under sista hösten med några hundratusen kannor understeg den för 1868, och att den icke något år på 1860-talet (med undantag af 1867) uppgått till så åg siffra som nämnde höst. Detta antyder, att minskningen i bränvinstillverkningen berott icke endast på dåliga skördar, utan äfven derpå att bränvinskonsumtionen nedgått. Jag hemtar äfven stöd för en sådan åsigt uti den omständighet, att jemväl under de ogynnsamma år vi genomlevvat, förbrukningen af kaffe ökats högst betydligt — importen, som 1860 utgjorde 15,200,000 skålp., uppgick nemligen 1869 till ej mindre än omkring 20 millioner skålp. — och man torde kunna söka en orsak till den minskade bränvinskonsumtionen deri, att kaffet alltmera ingått såsom en nödvändighetsvara i arbetarens dagliga kost. Jag vågar sålunda tro, att Regeringen förfarit riktigt,

då den vid beräkning af tillverkningens belopp tagit hänsyn ej blott till skörden utan äfven till den minskade konsumtionen. Hvad nu denna beräkning angår, så är det, som jag redan yttrat, omöjligt att nu med visshet säga, huruvida Grefve Hamiltons eller Kongl. Maj:ts beräkning är den riktiga; men innan Riksdagen åtskiljes, hafva vi åtminstone erfarenhet om tillverkningen efter en god skörd, ty innan Bevillnings-Utskottet kommer att handlägga frågan om bränvinskatten, kan Utskottet få fullt tillförlitlig kännedom om tillverkningen på våren innevarande år, och skulle deraf framgå, att det beräknade kannetalet för 1871 kan utan fara att utsätta sig för misräkning höjas, så skall ingen finnas mera beredvillig än jag att derpå ingå.

Ingen af de talare, som hittills yttrat sig, har godkänt de sätt för statsbristens fyllande Kongl. Maj:t föreslagit, eller ökad bränvinskatt och förhöjning af bevillningen. Den förste talaren antydde, att andra utvägar kunde finnas, såsom högre tull på tobak och kaffe. Hvad tullen på tobak angår, så delar jag i allo talarens mening, att en lämpligare beskattningsartikel icke finnes, och jag skulle ej heller hafva tvekat att använda detta medel för bristens betäckande, såvida ej andra skäl manat mig att derifrån afstå. Tobakstullen inom Sverige utgör i närvarande stund 26 öre per skålpund, under det att den i Norge är 25 $\frac{1}{10}$ öre, i Danmark 9 öre och i de till Tyska tullföreningen hörande länder ännu lägre. Vi hafva sålunda redan högre tull än våra grannländer, och denna omständighet, framförallt den lägre tullsatsen i Norge, utgör enligt min åsigt ett oöfverstigligt hinder för oss att höja tobakstullen, såvida nemligen syftemålet dermed skulle vara att bereda ökade inkomster. Äfven förhållandet i afseende å importen af tobak synes mig antyda, att vi redan uppnått en tullsats, som är nästan hög, ty under det att importen af alla öfriga större förbrukningsartiklar sedan 1860 högst betydligt ökats, har tobaksimporten bibehållit sig ungefär oförändrad. Den utgjorde 1860 5,600,000 skålp. samt sista året, om jag minnes rätt, 5,200,000 skålp. Vidkommande åter tull på kaffe, så synes det mig vid valet mellan att beskatta denna vara och att beskatta bränvinet, vara riktigast att välja den sednare artikeln. Kaffet utgör numera en så ofantligt vigtig beståndsdel i arbetarens dagliga kost, att jag för min del ej vill tillstyrka att ytterligare för honom fördyra denna vara.

Den siste talaren antydde en tredje utväg till statsbristens fyllande, nemligen att belägga tobakshandeln med accis. Frågan härom var för några år sedan inom denna Kammare föremål för en ganska liflig öfverläggning. Vill man medgifva att accis å tobak är ett lämpligt beskattningssätt, så måste man dock gå längre än då inom Kammaren påyrkades, och belägga med accis ej endast cigarrhandeln, utan handeln af tobak under hvilken form som helst, och då hemställer jag, huruvida icke en sådan åtgärd skulle vid tillämpningen framkalla så stora svårigheter, i och för kontrollen medföra så betydliga kostnader, att man väl bör betänka sig, innan man derpå ingår. För min del anser jag derjemte accis i allmänhet vara ett beskattningssätt, som ej bör tillgripas annat än i yttersta nödfall. Erfä-

renheten från andra länder, der accisen införts, är ej uppmuntrande. Detta är emellertid en fråga, som Bevillnings-Utskottet får taga i öfvervägande.

I afseende å de särskilda Hufvudtitlarne framställde äfven Grefve Hamilton åtskilliga anmärkningar. Vid den Sjunde Hufvudtiteln hade väl Herr Grefven icke något positivt yrkande, men han uttalade såsom önskvärdt, att såväl inom Tull- som Postverket åtskilliga besparingar måtte vidtagas. Hvad Tullverket angår, får Riksdagen snart tillfälle att pröfva det förslag till ny stat för nämnda verk, som kommer att framläggas, och jag hoppas att ingen skall finna detta förslag obilligt, särskildt i jämförelse med grannländernas förhållanden. Beträffande åter Postverket, kunde jag ej rätt fatta, huruvida Herr Grefven önskade att större besparingar i utgifter måtte åvägabringas, eller om han ville af denna institution påräkna större inkomst för sjelfva Statsverket. I detta afseende tillåter jag mig upplysa, att under det sista året ej allenast Statsverket befriats från ett årligt anslag till Postverket af 75,000 R:dr; utan derjemte har — och detta för första gången — af Postverkets vinstmedel ett belopp af nära 200,000 R:dr kunnat öfverlemnas till Statens disposition. Då samtidigt betydliga nedsättningar i porto och andra åtgärder för samfärdselns underlättande egt rum, är det klart, att det omnämnda goda resultatet ej kunnat ernås utan vidtagande af de största möjliga besparingar. Med de anspråk — för öfrigt ganska berättigade — som uttalas i afseende å kommunikationsväsendets befordrande, torde man ej billigtvis kunna gå längre, vare sig i afseende å besparingar inom eller ökade inkomster från Postverket.

Herr Grefve Hamilton uttalade såsom en allmän sats, att då, fastän utgifterna i Kongl. Maj:ts Proposition voro i allmänhet beräknade så lågt man nu skäligen kunde begära, en skatteförhöjning likväl vore af nöden, så måste man tillse, om ej för framtiden några inskränkningar i större skala skulle kunna företagas. Utan att våga ställa något horoskop för framtiden, så torde det väl ej vara alltför sangviniskt att påstå, att, om vi ej blifva hemsökta af sådana olyckor, som under 1860-talet inträffat, våra inkomstkällor måste växa. År 1863 uppgingo Statens extra inkomster till ej mindre än 29 millioner R:dr, och blott dessa inkomster änyo uppnå en sådan siffra, hvilket väl ej kan anses alltför djerft att antaga såsom en sannolikhet, så kunna Statens behof fyllas utan någon tillökning i skatterna. Jag tror derföre icke, mine Herrar, att man af nuvarande, icke fullt normala förhållanden, får draga den slutsats, att dessa förhållanden ständigt skola fortfara, och att vi således skulle befinna oss på tillbakagående i stället för framåtskridande.

Det torde tillåtas mig återkomma till frågan om förhöjning af bränvinsskatten. Ett skäl deremot, som låter plausibelt, framställdes af den andre talaren i ordningen. Han varnade nemligen för hvarje förhöjning, enär det visar att bränvinstillverkningen just nedgått, sedan skatten förhöjts från 60 till 70 öre. Till svar derå får jag erinra, att då vid 1856—1858 årens riksdag tillverkningsafgiften höjdes från 50 till 60 öre, så inträdde en högst betydlig stegring i tillverkningen, så att denna i början på 1860-talet uppnådde den högsta punkt, hvartill den

någonsin kommit. Det är således ingalunda gifvet, att en skatteförhöjning nödvändigt skall medföra en nedsättning i tillverkningen, om än denna för tillfället derigenom något nedtryckes. För öfrigt finnas naturliga orsaker till att tillverkningen just efter 1867 icke kunnat stiga, nemligen två års missväxt.

Mycket vore visserligen att tillägga, men då jag finner tiden redan vara långt framskriden, nödgas jag sluta.

Uppå härefter gjord proposition uppskjöts öfverläggningen till nästa sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 1 e. m.

In fidem

O. Brakel.
